

Wordt een kind vreedzaam van een 'Vreedzame School'?

REPORTAGE Ricus Dullaert

Het stormt, dus de Kinderen op het schoolplein van openbare basisschool Overvecht in de gelijknamige Utrechtse wijk zijn onrustig, zegt de juf. En dan gebeurt er wel eens wat: Anis botst onbesuisd tegen Fatima op. Die loopt met tranen in haar ogen naar de 11-jarige Amal uit groep 7. Amal, gele pet op het hoofd voor de herkenbaarheid, is deze pauze een van de twee mediators, leerlingen die bemiddelen tussen kinderen die ruzie hebben. Ze hoort beide kanten van het verhaal aan en zorgt ervoor dat de twee vrede sluiten. Niet alle Kinderen komen er op het schoolplein uit. Bouzian en Jassine, twee jongens uit groep 4, moeten daarom na de pauze apart gaan zitten met de mediators. „We hebben drie regels”, zegt Seyma, vandaag samen met Amal mediator, streng. „We onderbreken elkaar niet, we luisteren naar elkaar en we zoeken een oplossing. Akkoord? Wat is er gebeurd?” Bouzian blijkt bij het binnenlopen van de school Jassine weg te hebben geduwd. „En hoe voel je je daarbij?”, vraagt Seyma. „Boos”, zegt Jassine. „Geef de volgende keer een 'ik-boodschap': 'ik vind dit niet leuk'”, raadt Amal hem aan. „Anders weet hij niet dat je het vervelend vindt.”

Obs Overvecht is al jaren een 'Vreedzame School', een Utrechts initiatief om kinderen te leren omgaan met verschillen en ze democratie bij te brengen. Want, merkten de leerkrachten, kinderen hebben 'korte lontjes'. Tot welke extremen dat kan leiden, bleek in 2007 in Overvecht toen kinderen onder de twaalf overlast veroorzaakten. Ook Gouda en Eindhoven hadden onlangs problemen met kinderen die zich niks aantrekken van gezag. De Vreedzame School wil kinderen leren om te gaan met hun korte lontjes. Bij binnenkomst krijgen alle kinderen een hand van de directeur, en als ze de klas binnengaan van de juf. Bij de ingang van de school hangen 'opstekers': complimenten voor kinderen of klassen die zich goed hebben gedragen. Eens per week is er een 'vreedzame' les. Een belangrijk thema: omgaan met conflicten en meningsverschillen. Ten slotte leren de kinderen de basis van democratie: ze kunnen in commissies gaan zitten, waarmee ze

invloed uitoefenen over bijvoorbeeld de inrichting van het schoolplein.

In Utrecht is ongeveer 70 procent van de basisscholen 'vreedzaam'. Landelijk zijn er meer dan 400 scholen mee bezig; elk jaar komen er ongeveer vijftig bij. Het programma slaat aan, blijkt uit onderzoek van de Universiteit Utrecht, die het project volgt. Leerlingen van 'vreedzame scholen' voelen zich veiliger als de school enkele jaren met het project werkt. Het aantal conflicten op de scholen neemt af. Maar dezelfde kinderen, die op school nog netjes meedoen aan de lessen van de Vreedzame School, kunnen zich daarbuiten heel anders gedragen. „Er is een enorm verschil tussen de regels op school en de regels thuis en op straat”, zegt Caroline Verhoeff, tot een halfjaar geleden directeur van obs Overvecht. „Als kinderen na schooltijd de straat opgaan, merk je dat ze zich schrap zetten: ze komen in een andere wereld.” Kinderen die op school beleefd zijn, groeten op straat opeens niet meer: beleefd zijn is not done in de straatcultuur. Daarom proberen de wijken Overvecht, Kanaleneiland en Sterrenwijk nu de goede ervaringen met de Vreedzame School uit te breiden naar de hele wijk, met het project 'de Vreedzame Wijk', waarvan Verhoeff nu de projectleider is.

In de Vreedzame Wijk spreken de medewerkers van de buitenschoolse opvang, de speeltuin, jongerenwerkers, straatcoaches en andere hulpverleners de kinderen aan op datgene wat ze al kennen van school. Verhoeff: „Je moet dat heel visueel maken. Als de kinderen zien dat een jongerenwerker op school met de juf overlegt, zie je ze denken: o, bij hem moet ik me net zo gedragen als op school.” Daarom heeft ook de medewerker van speeltuin de Gagel het over 'ik-boodschappen', en is er een afkoelhoek voor ruziemakers, waar ze hun problemen kunnen uitpraten. Sinds de invoering van het project zijn de mediators van obs Overvecht ook buiten school actief. Amal nog niet, want ze zit pas in groep 7. Maar Youssra (11) uit groep 8 wel. „Als kinderen op straat vechten, haal ik ze uit elkaar en laat ik ze afkoelen. Dan laat ik ze naar een oplossing zoeken.” Niet bij grote jongens of bij kinderen die ze niet kent, omdat dat als 11-jarig meisje niet veilig is. „Maar ik ken bijna iedereen in de buurt en meestal luisteren ze wel.” Elk jaar komen er tientallen wijkmediators van de Overvechtse basisscholen.

De vraag is in hoeverre de Vreedzame Wijk iets kan betekenen voor kinderen die buurtbewoners wegpesten en agressief gedrag vertonen. Het kan helpen, denkt

Machteld Hoeve, universitair docent forensische orthopedagogiek en een van de auteurs van het boek 'Misdadigers van morgen?' over de problemen van de twaalfminners. „Vooral voor die kinderen die niet weten hoe ze moeten omgaan met conflicten. Die zijn vaak verbaal niet vaardig, en ze interpreteren opmerkingen van anderen negatief, waarop ze dan weer agressief reageren.” Maar, zegt Hoeve, soms speelt er meer. „Problemen thuis door schulden of verslaving bijvoorbeeld. Je krijgt verwaarlozing door de ouders, met een negatieve invloed op de ontwikkeling van de kinderen. Dat nemen ze mee naar school en de straat.” Voor die gevallen is meer nodig dan een 'vreedzame' aanpak, denkt ze. Een aanpak binnen het gezin met een gezinscoach, schuldsanering en 'opvoedtrainingen' voor ouders.

Die groep, de ouders, is misschien nog wel het lastigst te betrekken bij het vreedzame programma, zegt Mayke Nieuwenhuis van welzijnsorganisatie Cumulus. Zij organiseert inloopcursussen voor ouders - bijna altijd moeders - op de Overvechtse basisscholen. Per school komen er wekelijks zo'n twintig mensen opdagen. Nieuwenhuis: „We leren ze dat ze hun kinderen complimenten kunnen geven; dat is niet gebruikelijk. En sociale controle op elkaars kinderen: als volwassene ben je verantwoordelijk voor alle kinderen. Veel ouders hebben de neiging hun kind de hand boven het hoofd te houden: mijn kind misdraagt zich niet.” Eigenlijk, zegt projectleider Verhoeff, poogt de Vreedzame Wijk sociale verbanden te herstellen die vroeger vanzelfsprekend waren. Verhoeff: „It takes a village to raise a child, je hebt een heel dorp nodig om een kind op te voeden, zegt men. Maar die gemeenschap zijn we kwijt. Wij moeten jongeren laten voelen dat ze deel zijn van die gemeenschap. De Vreedzame Wijk is natuurlijk geen tovermiddel voor alle problemen. Maar we proberen die kinderen te zien, zodat ze niet wegvallen in de anonimiteit.”